

KAZALO

Zahvala	II
Poti do družinskega sožitja	13
Uvodne misli	17
Avtoričine opombe in napotki za uporabo priročnika	21
USTREZNO IZRAZOSLOVJE	25
DELOVANJE PRED POSVOJITVIJO IN TAKOJ PO NJEJ	29
Pred posvojitvijo	29
Namigi za uspešno starševstvo	32
Vprašanja za roditelje in strokovnjake	34
Priprava na vprašanja in komentarje otroka in drugih	36
DELOVANJE PO POSVOJITVI	39
Faze po posvojitvi	41
Uporabni nasveti, ki olajšajo privajanje	44
Čez nekaj časa	51
Soočenje s svojimi neprijetnimi občutki	51
POSVOJITEV STAREJŠEGA OTROKA	55
DOŽIVLJANJE RODITELJIC IN RODITELJEV	61
OTROKOVE OBRAMBE	65
Navezanost	65
Življenjske pozicije	66
Razlagalni stili	67
Obrambni mehanizmi	67
ZNAČILNOSTI POSVOJENIH OTROK	69
Mlajši posvojeni otroci	72
Obdobje od 12. do 24. leta	76
Odrasla doba	81
NALOGA POSVOJITELJEV IN DRUGIH ODRASLIH	85
OSNOVNE TEME, POVEZANE S POSVOJITVIJO	99
REAKTIVNA MOTNJA NAVEZANOSTI	103
SPOZNAVANJE BIOLOŠKE DRUŽINE	109
PODROČJA PODPORE POSVOJITELJEM	111
KRITIČNE TOČKE	113

ZAKONODAJA NA PODROČJU OTROKOVIH PRAVIC, POSVOJITVE TER VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA	115
KDAJ IN KAKO OTROKU POVEDATI O POSVOJITVI	133
PRIPRAVA OTROKA NA ODZIVE OKOLJA	137
KAJ REČEJO DRUGI ...	139
Stereotipno razmišljanje drugih	140
Kaj temnopolti otroci slišijo od drugih otrok	141
NEUSTREZNE IZJAVE IN RAZMIŠLJANJE POSVOJITELJEV	143
POMOČ POSVOJENEMU OTROKU DOMA, V VRTCU IN V ŠOLI	145
Pomoč doma	145
Pomoč v vrtcu	148
Pomoč v osnovni šoli	150
Pomoč v srednji šoli	153
NEGA IN PREHRANSKI DODATKI ZA TEMNOPOLTE OTROKE	155
PREDSODKI, DISKRIMINACIJA, RASNA OGLEDALA	159
POSKRIBIMO TUDI ZASE	169
Ustavite se in preprečite znake izgorelosti	170
NAČINI, TEHNIKE IN METODE SPROSTITVE	179
Prva pomoč	179
Drugi načini sprostitve	183
KOMPLEKSNA RAZVOJNA TRAVMA	195
Kaj je travma	196
Razlika med posttravmatsko stresno motnjo (PTSM) in kompleksno razvojno travmo (KRT)	197
Vzgoja otroka, ki je doživel travmo	200
Kaj vpliva na razvoj kompleksne razvojne travme?	204
Značilnosti oseb s kompleksno razvojno travmo	207
Podpora osebam s kompleksno razvojno travmo	211
PSIHOTERAPEVTSKI PRISTOPI IN DRUGA POMOČ	213
Terapija za mlajše otroke	215
Terapija za starejše otroke	216
Druge vrste terapij za mlajše in starejše otroke	217
Ustrezni psihoterapevtski pristopi za odrasle	219

Druge oblike pomoči	224
UPORABNE MISLI ZA OSEBE PO KOMPLEKSNI RAZVOJNI TRAVMI	227
ZNAČAJŠKE LASTNOSTI, KI RAZVIJAJO ODPORNOST POSAMEZNIKA	231
Seznam psihoterapevtov, zavodov in društev v Sloveniji	235
Priporočeni avtorji in viri v Sloveniji in tujini	238
Zaključek	241

ZAHVALA

Hvala dragemu, razumevajočemu, sprejemajočemu in potrpežljivemu možu, ki se venomer trudi biti še boljši! Hvala predragi, čudoviti in talentirani hčerki, ki mi je obogatila življenje z novimi izkušnjami, pripomogla k moji osebni rasti in mi omogočila dolgo pričakovano materinstvo! Hvala moji mami, da me ima tako rada in se je vedno trudila stati ob meni in me razumeti ter bodriti, ko mi je bilo težko! Hvala moji razumevajoči, sprejemajoči in podporni sestri! Hvala očetu, ki mi je dal življenje in izkušnje, ob katerih sem imela možnost rasti!

Iskrena hvala vsem čudovitim psihoterapevtom, ki so me in me še vedno podpirajo na moji poti! Iskrena hvala posvojiteljicam, posvojiteljem, rejnicam in rejnikom, saj brez njihove ljubezni, izmenjave doživljanj, izkušenj, znanj ter podpore ne bi dobila dovolj moči za vse, kar počnem! Hvala tudi vsem poznanim posvojenim otrokom in otrokom v rejništvu, ki so mi dali priložnost za druženje, mi zaupali svoje izkušnje, uvide, spoznanja in znanja ter me obdali s toplino! Hvala afriški skupnosti v Sloveniji, od katere sem se mnogo naučila!

Zahvaljujem se tudi sebi, da sem pogumna, močna, srčna, ljubeča, radovedna, radoznala, da se aktiviram, sem pripravljena osebno in duhovno rasti ter da poiščem rešitve, podporo in pomoč, kadar jih potrebujem, da lahko vse to zdržim! Vesela sem, da sem, kdor sem!

POTI DO DRUŽINSKEGA SOŽITJA

Starševstvo je lepa izkušnja. A vendar se vsak od nas, ki ga izkušamo, ob tej besedi morda zdrzne, vprašujoč se: »Sem dober starš? Kaj lahko naredim bolje? Mar poznam svojega otroka dovolj dobro, da mu res lahko nudim tisto, kar potrebuje?« Zavedanje odgovornosti ob prevzemu te – ni pretiravanje, če rečem najtežje – vloge v življenju, je osnova dobrega starševstva. Kot mati štirih otrok, dolga leta samohranilka, priznam, da sem se ob posameznih izzivov polnih situacijah začela izpraševati in pogledovati okrog sebe druge starše, saj me ta plat zanima tudi z vidika dela terapevtke energijske medicine in zdravilke duše. Kar sem videla in začutila, mi ni všeč, zlasti ne dejstvo, da se starševstvo jemlje kot nekaj samoumevnega, kar vsak zna. To ne drži; pravo starševstvo je večšina, ki se je učimo vse od otroštva, ko opazujemo svoje starše in se nam vzorci zasidrajo v globino. Le-te moramo v večini primerov spremeniti in najti svojo pot, boljšo. Če je ne, bomo otroku predali svojo čustveno prtljago. Matere, ki otroka negujejo pod svojim srcem že pred rojstvom, se priučijo prej kot očetje, ki morda dostikrat zadevo vzamejo bolj z levo roko. Ne omalovažujem nikogar, le izražam svoje videnje in resnico in si ob tem želim spremembe k lepim partnerskim odnosom in preko tega odgovornemu starševstvu, kjer vsakdo opravlja svojo nalogo z odliko, za srečne otroke.

Seveda sem se sprva izrazila o bioloških starših, saj moja izkušnja temelji na tem. Spominjam se dne, ko me je direktorica Založbe Chiara poklicala in mi dala na voljo eno od dveh knjig za lekturo in uredništvo. Prvi naslov je bil s področja psihoterapevtskih tehnik, kar me močno zanima, drugi pa o posvojitvah. Nikakor ni naključje, da me je pritegnil drugi naslov, brez razmisleka sem se odločila zanj. Med bivanjem v Tuniziji sem delovala na različnih področjih, ki so mi pomagala, da sem se spoznala s tamkajšnjo

kulturo in zgodovino, med njimi pa je bilo tudi delo v državni sirotišnici. En dan na teden sem pomagala v paviljonu za novorojenčke in otroke do drugega leta starosti. Z njimi sem bila v igralnici, jih pestovala, uspavala, jim zrla v oči in tako začutila tako njihove stiske kot tudi potenciale. Ti otroci so bili posebni, trdno odločeni, da preživijo v težkih okoliščinah, o katerih ne bom podrobneje pisala, saj bi bila za bralce ta dejstva morda nesprijemljiva in boleča (prirojene bolezni, vzroki zapustitve s strani bioloških staršev, starost bioloških mater ipd.). Še danes mi ogreje srce spomin, da je bilo v tem času posvojenih kar pet dojenčkov, pri čemer sem s posvojiteljema dvojčic večkrat komunicirala tudi sama. To so bili trenutki, ko sem začela razmišljati o rezilientnosti in volji para, ki se odloči posvojiti otroka.

Knjiga Petre Guček Tomšič me je dodobra poučila, razsvetlila in podala nešteto koristnih informacij o temi, ki je za marsikoga še danes tabu. Imeti rad otroka, ki ni naš po krvi, je to sploh mogoče? Za večino ljudi verjetno ni in se starševstvu raje odpovedo, kot da bi razmišljali o posvojitvi. Za takšno odločitev je treba zbrati pogum, a predvsem doseči dovoljšno čustveno zrelost, se zavedati odgovornosti do otroka, ki je morda celo druge polti ali veroizpovedi. Razumeti, da je ljubezen čustvo, ki se hrani z veličino srca, ne uma. Spoštovati otrokov izvor in se celo globoko povezati z njim, da otrok lahko živi svojo identiteto. Sprejeti njegove biološke starše in morda ohraniti ter negovati stike z njimi. Vse to so podvigi, ki jih ne zmore vsak. Ob branju sem se večkrat zalotila ob misli, da sama tega ne bi zmogla, moji veliki ljubezni do otrok navkljub. Na mojih poteh po oddaljenih krajih jih 'posvajam' vsak dan, a le za kratek čas.

Avtorica je knjigo napisala kot priročnik, ki opiše vse faze posvojitve, zakonodajo, nego otroka in posvojitelja, zelo podrobno pa se je lotila tudi tematike travme, ki je značilna za posvojene otroke in ji morajo posvojitelji in strokovnjaki nameniti posebno pozornost. Mnogo izčrpnih informacij o sprostitvenih tehnikah omogoča posvojiteljem najti pravo in se z njo podpreti v vsakodnevem življenju, vse za dobrobit otroka in cele družine. Izpostaviti želim tudi poglavje o predsodkih, stereotipih in diskriminaciji, ki je za današnji čas resnično pomembno, ker ne govori le o posvojenih otrocih, temveč o tej pereči temi nasploh. Prav to poglavje naredi priročnik zanimiv za vsakega bralca, za vsakega Slovenca, ki se srečuje s tujci v svoji deželi. Otroci,

ki so dani v posvojitev, so žrtve okoliščin, vojn, incestov, revščine, naravnih katastrof. Ničesar niso zakrivili, o ničemer ne znajo niti ne morejo odločati, a so včasih žrtve še potem, ko so že posvojeni. Tarča posmeha in opazk, čudnih pogledov in celo fotografiranj. Zmoremo sprejeti, da smo vsi ranljivi in nikdar ne vemo, kdaj se nam v življenju zgodi preobrat, ki nas oropa varnosti, stabilnosti, domačega ognjišča, zdravja? Bo svet kdaj odrešen nenehnih sodb, ki nas le oddaljujejo od človečnosti?

Kot državljanka sveta, ki so ji diskriminatorska prepričanja in verska nestrpnost skoraj vzeli sina in ki trenutno živi med potomci nomadov, vam lahko zagotovim, da je največja vrlina človeškega bitja sprejemanje drugačnosti. Vsi smo drugačni, a v srcu enaki. A vendar, kdo sploh je drugačen, kdo si drzne nekoga ovrednotiti boljšega od drugega? Priročnik *Po svoje* je svojevrstno popotovanje k toleranci do ljudi, ki so si izbrali neobičajno pot do otroka in starševstva. Pot ljubezni, spoštovanja in hvaležnosti za to priložnost skupne gradnje. Oni gredo po svoje proti srčnemu cilju in s svojim zgledom učijo tudi vse nas.

Za konec naj zapišem le, da vsem posvojiteljem, rejnikom, posvojencem in rejencem iz vsega srca želim čim manj trnovo pot do ljubezni in družinskega sožitja. Vsem strokovnjakom, ki se s tem področjem ukvarjajo, pa, da bi skupaj s posvojitelji uspeli približati informacije javnosti. Posvojiteljske zgodbe znajo biti lepe, navdihujoče in poučne. To so zgodbe o veličini srca, kjer ni predsodkov in kjer živi duh, da smo vsi prebivalci sveta eno, a vsak hodi po svoji poti.

Sia Sanaren

urednica knjige, terapevtka energijske medicine in svetovalka o odnosih

UVODNE MISLI

Vem, kako je, ko si iz osnovne človekove potrebe in želje srčno želiš živeti svojo starševsko izkušnjo. Vem, kako negotova, frustrirajoča, žalujoča, ovinkasta, naporna in dolgotrajna je lahko pot do starševstva. Vem, kako lahko to utruzi telo in dušo. Vem tudi, kako navdušujoče in ljubeče je, ko postaneš starš in ti končno odleže. Vem, kako je lahko tudi raziskujoče, razmišljujoče, opazujoče in vprašujoče, ko dobiš v skrb ne več tako majhnega, a vendar nemočnega človečka v stiski. In da, lahko je zelo naporno, ko dolgo časa nimaš priložnosti za dober spanec, ko tvoje bitjece ne zmore zaspati, kriči, brca, ščipa, grize, praska, pljuva, naokrog meče predmete, udarja (tudi ob pohištvo), joče, loputa z vrati, se samopoškoduje, ima nepredvidljive občutke, reakcije in izbruhe in ti v svoji stiski namenja »težke« besede, a ga na noben način ne moreš umiriti in mu pomagati, kljub temu, da si se o vsem dobro podučil-a in se pripravljaj-a na to situacijo.

Naporno je, ko ne moreš razbrati, kaj se dogaja v otrokovi notranjosti, ko se zapre vase in ne veš, kaj storiti, pri čemer prav noben znan pristop ne pomaga in greš skozi obdobja negotovosti, šibkosti, krivde in izčrpanosti. Ob vsem tem ne gre zanemariti izziva z obrambnimi mehanizmi, ki se dvigajo v tebi in partnerju, saj sta oba v stresu. Da, tudi področje partnerstva tedaj predstavlja izziv. Pomembno je prepoznati, si priznati, biti iskren in pripravljen delati na sebi! In vse to vsak od nas zmore! Vsi imamo to zavedanje, da so še drugi, ki se trudijo zmagati v podobni situaciji, kar nam je v uteho in spodbudo.

Vendar poznam tudi navdušujoče trenutke, ko ljubeče opazuješ svojega otroka, kako raste, se razvija, napreduje, ustvarja, se odziva, uči in radosti. Poznam občutke, ko tudi sam radostno spremljaš otrokove uspehe, zmage, talente in zmoreš videti, kako se z drobnimi koraki pomika k cilju. Vse to krepí celo družino ter daje upanje in moč za naprej. Marsikaj, kar kot starši posvojenih otrok doživljamo, je lahko dosti lažje ob pridobljenem znanju na tem področju, s podporo ožje družine in razumevajočih, ljubečih in spoštljivih prijateljev, »posvojiteljske« skupnosti, afriške diaspore, psihoterapevtov in drugih kompetentnih strokovnjakov! Vse to si je treba včasih kar napisati, da

konkretno vidiš, koliko dobrega je okoli tebe. Ni mi žal in hvaležna sem za to izkušnjo, saj me krepi in z njo rastem.

Večkrat razmišljam tudi o tem, da imajo otroci v rejništvu še nekoliko drugačno pot in razvoj, poleg tega pa mnoge druge ali drugačne izkušnje kot posvojeni otroci. Vse globoko spoštujem in upam, da moje izrazoslovje in razmišljanje sprejemate. Marsikaj je gotovo odvisno od otrokove starosti, razvojne stopnje, njegovih preteklih izkušenj, njegovih razlag, prepričanj, odzivov, spleta dogodkov in okoliščin pred odvzemom roditeljem in po namestitvi v rejniško družino. Če gre za enkratno premestitev v rejniško družino pred tretjim letom starosti, gre morda za podobnost s posvojitvijo. Morda si lahko drznem trditi, da otroci, pri katerih gre za večkratne rejniške premestitve, lahko utrpijo večjo škodo kot posvojeni otroci. Zavedam pa se, da o tem nimam pravice presojudati, saj nimam dovolj znanja, informacij in izkušenj. Takšni so zgolj moje razmišljanje in retorična vprašanja. Verjamem, da imajo v vseh primerih otroci takšne in drugačne izzive do konca življenja.

(Ne)bližina roditeljev, njihova nezmožnost ustreznega ravnanja z otrokom, nezmožnost ustrezne skrbi za otroka, ločitev od roditeljev, predvsem od roditeljice, vse to so za otroka življenjske prelomnice. Pri teh procesih gre za neizpolnjene osnovne otrokove potrebe po skrbi, bližini, varnosti in ljubezni. Lahko gre za neizpeljano navezavo z roditelji(co). V prvih dneh, mesecih in letih življenja majhen in nemočen otrok v prvi vrsti potrebuje zaupanja vrednega in prisotnega odraslega.

Rejništvo je v osnovi začasni ukrep, pri katerem je vedno prisotno upanje, da se bo situacija otrokovih roditeljev uredila in bo lahko otrok zopet nameščen k njim, kar je seveda zaželeno in v otrokovo dobro.

Varnih, vzgojno ustreznih in ljubečih »rejniških« zgozb je res veliko. Prav tako je veliko družin, ki z veseljem, ljubeznijo in spoštovanjem sprejmejo otroka k sebi za (ne)določen čas. To terja posebno naravnost, pripravljenost, odprtost in zrelost rejnic in rejnikov, saj obstaja možnost, da otrok enkrat ne bo več živel z njimi, kljub temu, da so prizadevno skrbeli zanj. Tega ne zmore vsak, zato se mora rejniški par pred tem nujno vprašati, ali v resnici zmore sprejeti, da enkrat ne bo več skrbel za tega otroka in odločitev za premestitev otroka

ne bo v njegovi moči. O tem sem resno in globoko razmislila in priznam, da sama tega ne bi zmogla. Zato vsem rejnicam in rejnikom izkazujem spoštovanje ...

Rejniške zgodbe so tudi takšne, da otroka premeščajo iz ene (rejniške) družine v drugo (rejniško) družino. Lahko se tudi zgodi, hvala bogu bolj redko, da rejenca nekateri skrbniki v primerjavi s svojimi biološkimi otroki ali drugimi otroki v rejništvu obravnavajo pristransko, ga na različne načine zanemarjajo, kakor koli izkoriščajo ali zlorabljujejo, celo »zavržejo«, ko postane polnoleten ... To so sicer skrajni primeri, a obstajajo. Seveda naj ob tem spomnim, da je lepih zgodb veliko in jih tudi osebno poznam. Zavedati pa se moramo, da se z več premeščanji nemočnemu otroku naredi ogromno škode na področju njegove nujno potrebne osnovne navezave, občutka varnosti, stabilnosti, čustvene uravnoteženosti, identitete itd. Že krajša odsotnost skrbnika, čeprav nenamerna, ali pa celo premestitev v drugo družino, je lahko sprožilec za ponavljajočo se travmo pri otroku ali poglobljanje le-te. Če pride do teh situacij, otrok nima stalne osebe, na katero se lahko varno naveže, zanese in nasloni, zato (psihološko) »tava« sem in tja in morda ne ve, kdo je, komu lahko zaupa, kje so njegove korenine, kje je varen, h komu in kam spada, kaj čuti itd. Vsled temu samodejno, spontano, nezavedno, obrambno in iz refleksa preživetja razvija neke odzive, misli, prepričanja, osebnostne značilnosti, občutke in vedënja, ki so lahko nezdravi tako zanj kot za druge.

Iskreno upam, da se bo področje rejništva in posvojitve v naši državi bolje uredilo. Preveč otrok je v rejništvu, premalokrat se presodi, da je potrebna prepoved približevanja škodljivega roditelja ali odvzem otroka iz škodljivega okolja, uradni postopki so predolgi, preveč je birokratskega dela za strokovne delavke in delavce, ki se ukvarjajo s tem, premalo ali pa nič kakovostnih priprav za bodoče skrbnike v javnem sistemu je na voljo, predvsem za posvojiteljice in posvojitelje, premalo je spremljanja in strokovne podpore skrbniški družini. Prav tako je premalo informacij, ki jih prejmejo posvojiteljice in posvojitelji in ki bi jim olajšale prihodnje delovanje, znanje in informiranost strokovnih delavk in delavcev o mednarodnih posvojitvah sta preskromna, zakonodaja je preokorna ali neživiljenjska (posvojen otrok denimo potrebuje več časa za privajanje na spremembo, novo okolje, navezavo na nove skrbnike, uvajanje v vrtec in šolo itd. kot biološki otrok, za kar bi moral po logičnem sklepanju

posvojiteljicam in posvojiteljem pripadati daljši starševski dopust, ne pa krajši, kot je trenutno predpisan), nekatere strokovne delavke in delavci žal nimajo dovolj znanj in na tem področju niso ustrezno opolnomočeni. A vendar upanje za pozitivne in konkretne ter smiselne spremembe, ki se obetajo v kratkem na tem področju, še naprej tli.

Želim Vam karseda prijetno, umirjeno, ljubečo, razumevajočo, sprejemajočo, spoštljivo in radostno družinsko pot ter obilo odprtosti, osebne rasti, moči ter sproščenih in radostnih obdobj!

Posvojiteljica Petra

AVTORIČINE OPOMBE IN NAPOTKI ZA UPORABO PRIROČNIKA

Zaradi osebne izkušnje posvojiteljice in poglobljenega znanja na tem področju v tem priročniku uporabljam izraze POSVOJITELJICA, POSVOJITELJ in POSVOJEN OTROK¹. Priročnik je vsekakor namenjen tudi osebam, ki so kakor koli povezane s posvojitvijo in rejništvom: rejnicam, rejnikom, otrokom v rejništvu, otrokom, ki so bili sprva v rejništvu in kasneje posvojeni, odraslim posvojenim osebam, osebam, ki so bile v otroštvu v rejniški družini, njihovim bližnjim in daljnim sorodnikom, prijateljem, znancem, strokovnim delavkam in delavcem centrov za socialno delo, strokovnim delavcem v različnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah, strokovnim delavkam in delavcem v zdravstvenih domovih in centrih za duševno zdravje, strokovnim delavkam in delavcem v svetovalnih centrih, strokovnim delavkam in delavcem v zasebnih praksah, ki se srečujejo z otroki in odraslimi s tega področja, igralnim terapevtkam in terapevtom, psihoterapevtkam in psihoterapevtom, vsem, ki jih to področje zanima, in seveda naključnim radovednim mimoidočim. Upam, da sem naštela vse.

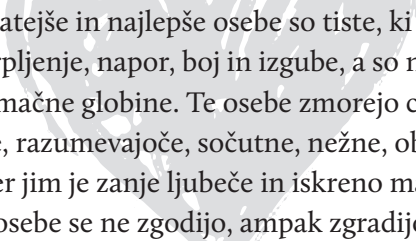
Vse informacije, podatke, znanja, vire, osebne izkušnje, napotke in nasvete sem zbrala po svojih najboljših močeh in dobronamerno sebi in Vam v pomoč. Trudila sem se jih navesti karseda točno in posodobljeno.

Izberete lahko možnost branja priročnika po zaporednih poglavjih ali pa si preberete zgolj tista, ki vas zanimajo. Vsekakor je to priročnik in ne leposlovnna knjiga, zato vas vabi, da si označite ali podčrtate pomembne misli. Poglavje o načinih sprostitve je primerno vsakič, ko imate občutek, da izgubljate notranji kompas, mir in sproščenost.

V poglavjih so v navednicah s poševnim tiskom vključeni tudi različne izjave, vprašanja in komentarji, ki smo jih slišali in doživeli tako odrasli kot otroci.

V knjigi izmenično uporabljam 1. in 2. osebo množine, odvisno bodisi od močne osebne izkušnje ali informacij, ki sem jih pridobila pri svojem učenju.

¹ Skozi celotno knjigo uporabljam besedo otrok, torej moški spol, vendar gre pri tem seveda tako za dečke kot deklice.

»Najbogatejše in najlepše osebe so tiste, ki so izkusile poraz, trpljenje, napor, boj in izgube, a so našle pot iz svoje temačne globine. Te osebe zmorejo ceniti in so hvaležne, razumevajoče, sočutne, nežne, občutljive za druge ter jim je zanje ljubeče in iskreno mar. Takšne osebe se ne zgodijo, ampak zgradijo.«

dr. Arielle Schwartz

USTREZNO IZRAZOSLOVJE²

Posvojitve in vse, kar je povezano z njo, v družbi še vedno zveni kot tabu. Osveščanje na tem področju je tudi naša naloga, saj celoten proces dobro poznamo. Pomembno je, da se določena poimenovanja in izraze pravilno razume in ustrezno uporablja. Nekateri (zastareli) izrazi vsebujejo preveč negativnega prizvoka in stereotipov ter v širši družbi povzročajo diskriminacijo in predsodke. Na nas je, da jih vestno uporabljamo doma in na ta način tega učimo tudi druge.

Navajam najpomembnejše izraze, povezane s posvojitvijo:

Posvojitve – ukrep, ko je otrok za stalno nameščen v izbrano družino oziroma k izbranemu zakonskemu paru.

Rejništvo – ukrep, ko je otrok začasno nameščen v izbrano družino oziroma k izbranemu zakonskemu paru in je mogoča ponovna namestitve v primarno družino po presoji strokovnjakov centra za socialno delo ali pristojnega sodišča glede na ustreznost razmer v primarni družini; v strokovnih krogih se razmišlja o spremembi izraza.

Rejništvo z možnostjo posvojitve – ukrep, ko je otrok začasno nameščen v izbrano družino oziroma k izbranemu zakonskemu paru in obstaja možnost posvojitve zaradi nezmožnosti roditeljev za skrb za otroka, in sicer po presoji strokovnjakov centra za socialno delo ali pristojnega sodišča glede ustreznosti razmer v primarni družini.

Posvojeni otrok, posvojenka, posvojenec – otrok, ki je za stalno nameščen k zakonskemu paru ali izbrani družini.

Kasneje »odkriti« posvojenec (angl. *late-discovery adoptee*, izraz, ki ga uporabi odrasla posvojenka iz Kolumbije v ZDA Melissa Guida-Richards v svoji knjigi *What white parents should know about transracial adoption*) – otrok, ki so mu posvojitelji kasneje povedali, da je posvojen (npr. v času pubertete ali kasneje).

Otrok v rejništvu – otrok, ki je za začasno nameščen k zakonskemu paru ali družini.

² Nekatero pojme bom podrobneje opisala v posameznih poglavjih. Ne navajam jih po abecednem redu. (op. avt.)

Roditelji, biološki starši, bio-starši, roditeljica, roditelj, mama, prava mama, prva mama, oče, pravi oče, prvi oče – osebi, ki sta spočeli otroka.

Posvojiteljska družina – zakonski par ali družina, v kateri je vsaj en otrok posvojen; obstaja možnost kombinacije z biološkimi otroki.

Rejniška družina – zakonski par ali družina, v katero je vsaj en otrok začasno nameščen.

Mednarodna/medrasna družina – družina, kjer skupaj bivajo posvojeni otrok iz tujine in starša npr. Slovenca; družina, v kateri sta zastopani vsaj dve genetsko in kulturno različni ozadji (npr. mama je Slovenka, oče Kenijec).

Dvorasna, birasna, dvokulturna družina – družina, v kateri sta zastopani dve različni genetski in kulturni ozadji.

Večrasna, večkulturna, multikulturna družina – družina, v kateri so zastopana vsaj tri različna genetska in kulturna ozadja.

»**Globalna**« **družina** (nov izraz v sociologiji družine, o katerem piše Kimberly Petrovic) – globalna družina se začne ob spočetju. Vsaka v ta svet rojena oseba vstopi v globalno družbo, v kateri si delimo prepričanja in ideje o smislu življenja in njegovem namenu, ne glede na državo izvora ali demografske značilnosti bioloških staršev. Vsi smo povezani drug z drugim. Naša genetika se bistveno ne razlikuje, saj gen za raso ne obstaja.

Zaprta posvojitev – podatki o roditeljih niso znani in ni stika z njimi.

Odperta posvojitev – podatki o roditeljih in možnih sorojencih so znani, stiki s primarno družino so po presoji posvojiteljev in možnostih vzpostavljeni.

Mednarodna posvojitev – posvojitev, izvedena zunaj države posvojiteljev.

Dvorasni ali večrasni posvojenec, rasno mešani posvojenec – posvojeni otrok, v čigar družini sta zastopana vsaj dva različna genetska in/ali kulturna izvora.

Kasneje odkriti posvojenec (angl. *late discovery adoptee*) – posvojeni otrok, ki je (leta) kasneje izvedel ali odkril, da je posvojen – posvojitev mu je bila prikrita.

Temnopolte osebe, temnopolti (ne črnci, temveč ljudje iz Latinske Amerike, Romi itd.) – osebe, ki imajo temnejšo polt, kot je večinska v našem okolju.

Stereotip – posplošeno predstavljanje ali dojemanje družbenih pojavov, določenih družbenih skupin in njihovih pripadnikov, ki je deloma točen, deloma napačen pripis določene značilnosti ali lastnosti družbene skupine.

Predsodek – tako kot stereotip je tudi predsodek nepreverjeno, neupravičeno in neargumentirano mnenje o drugih ljudeh in skupinah.

Ksenofobija – strah pred tujci.

Nezavedna pristranskost – nezavedna prepričanja glede določenih skupin v družbi.

Rasa – se nanaša na staro prepričanje, da gre za *ljudi s skupnimi značilnimi telesnimi znaki (po navadi na podlagi barve kože), ki se dedujejo*.

Diskriminacija – je vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje brez objektivnega razloga, osnovano na osebnih okoliščinah oseb na podlagi spola, spolne usmerjenosti, barve kože, etnične pripadnosti itd., in z njim povezani stereotip in predsodki.

Presečna diskriminacija – pojav, pri katerem se diskriminacije na več področjih ne seštevajo, temveč množijo; v pravnem smislu pomeni slabše obravnavanje, ki temelji na več osebnih okoliščinah hkrati.

Rasizem – vrsta diskriminacije kot posledica vzpostavitve družbene razporeditve, kjer so posamezniki obravnavani neenako na podlagi pripadanja določeni »rasi«.

Mikroagresija – na podlagi *medosebnega rasizma* se kaže kot zavračanje, izključevanje, problematiziranje in podcenjevanje.

Teroristični rasizem – fizični napad in poškodovanje posameznika zaradi pripadnosti drugi kulturi ali rasi.

Pozitivno rasno ogledalo – predstavniki določene etnične skupine, ki so dober vzor in pozitivna figura otrokom iste etnične skupine.

Belsko rešiteljstvo (angl. *white saviourism*) – opis svetlopolte osebe, ki si prizadeva biti rešiteljska, osvobajajoča in se želi na vsak način dvigniti na višjo raven od nebelcev; temnopolti so pri tem videni kot pasivni prejemniki belske dobrohotnosti.

Belski privilegij (angl. *white privilege*) – privilegij belcev ali privilegij bele kože, ki je družbeni privilegij; v nekaterih družbah imajo belci večje koristi, zlasti če so sicer v enakih družbenih, političnih ali ekonomskih okoliščinah.

ADD – motnje pozornosti (angl. *attention deficit disorder*), otrok se težko zbere in usmerja pozornost pri dejavnostih.

ADHD – motnje pozornosti s hiperaktivnostjo (angl. *attention and hyperactivity disorder*), otrok se težko zbere in usmerja pozornost pri dejavnostih, prisoten je tudi gibalni nemir.

PTSM – posttravmatska stresna motnja, travma po enkratnem dogodku.

KRT – kompleksna razvojna travma, travma po večkratnih ponavljajočih se travmatskih dogodkih v otroštvu.

Dobrikanje, ugajanje, »lepljivost« (angl. *fawn*) – eden od obrambnih mehanizmov preživetja, pri katerem gre za pretirano prilagodljivost in odvisnost od drugih.

Polivagalna teorija – ime je dobila po živcu vagusu, ki izvira iz možganskega debla in poteka skozi vrat in prsi vse do trebušne votline; je uporaben pristop k razumevanju delovanja avtonomnega živčnega sistema in temelji na ideji, da naš živčni sistem deluje kot osebni varnostni sistem, ki nenehno spremlja okolje ter zaznava znake (ne)varnosti; razvil jo je dr. Stephen Porges.

Okno tolerance – na nevroznanosti utemeljen model, ki pomaga izboljševati in vzdrževati dobro duševno zdravje; je stanje našega živčnega sistema, ko je le-ta »optimalno vzdražen« in se počutimo prijetno, umirjeno, sproščeno in varno; ko se nahajamo zunaj našega okna tolerance, je naš živčni sistem v stanju bodisi »pretirane vzdraženosti« (beg ali boj) bodisi »pomanjkljive vzdraženosti« (zamrznitve).

Preden se odločite za posvojitve, se je na tem področju **NUJNO IZOBRAZITI** pri strokovnjakih, ki poznajo delo s posvojitvami, in **prebrati ustrezne knjige**.